

OAZA NA PRAGU KOPRA

bilten Naravnega rezervata Škocjanski zatok

številka 5, december 2003

Pa se je začelo...

Leto 2003 bo v zgodovini naravnega rezervata Škocjanski zatok ostalo zapisano kot čas, ko se je začela težko pričakovana izvedba prvih del na terenu. V rezervat so zapeljali gradbeni stroji in naznanili, da se začinja renaturacija zavarovanega območja, kot je v Sloveniji še ni bilo!

Priprava izvedbene dokumentacije za glavna dela, torej za čiščenje lagune s povečanjem robnih habitatov in oblikovanje sladkovodnega močvirja na Bertoški bonifiki, se zaključuje.

Skupaj z Agencijo RS za okolje, investitorjem ureditvenega načrta rezervata in Ministrstvom za okolje, prostor in energijo z novim letom začinjamo z izvedbo glavnih del. Prepričani smo, da bomo s finančno pomočjo Evropske skupnosti, domačih podjetij, kot je Luka Koper d.d., Mestne občine Koper in podporo vseh Vas, ki rezervat podpirate in vanj verjamete, dosegli težko pričakovani cilj. S skupnimi močmi bomo območje naravnega rezervata Škocjanski zatok uredili v prečudovito oazo na pragu Kopra, kjer bomo svoje mesto vsak na svoj način našli vsi – rastline, živali in ljudje. Hkrati se toplo zahvaljujemo vsem, ki z vsakodnevno delom, znanjem in idejami prispevate k uresničitvi tega velikega cilja.

Vsem bralcem biltena in prijateljem Škocjanskega zatoka želimo vesel Božič in srečno novo leto.

Nataša Šalaja, Borut Mozetič in Brane Koren
Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije - DOPPS

foto: Borut Mozetič
Razmere na izlivnem delu Are so se z izvedbo očiščevalnih del bistveno izboljšale.

DOPPS-ova predavanja v Kopru

Vabimo vas na DOPPS-ova redna predavanja v Kopru, ki bodo to pomlad potekala v **Palachi Tarsia, Sedež Primorskih novic, Ulica OF 12**, s pričetkom ob 18. uri. Obisk predavanj je brezplačen.

12. februar 2004: **Vetrne elektrarne** (predava Boštjan Surina)

Gradnja vetrnih elektrarn je trenutno ena najbolj aktualnih okoljevarstvenih tem. Potreba po zmanjšanju toplogrednih plinov in vse večje povpraševanje po električni energiji se izključuje z ohranjanjem občutljivih naravnih okolij. Ali res ne moremo doseči obojega?

11. marec 2004: **Deželni naravni rezervat na izlivu Soče** (predava Kajetan Kravos)

Soča, najlepša slovenska reka, je tudi na svojem izlivu v Italiji ustvarila svet svojevrstne lepote. Od leta 1996 je območje zavarovano kot Deželni naravni rezervat. Več o rastlinskem in živalskem svetu, renaturaciji in možnostih obiska vam bo predstavil Kajetan Kravos z Biološke postaje rezervata.

8. april 2004: **Mednarodno pomembna območja za ptice v Sloveniji** (predava Luka Božič)

Številčnost in pestrost ptic je ena od lastnosti Slovenije, na katero smo lahko zelo ponosni. Na predavanju boste spoznali območja, ki so prav zaradi varstva ptic predlagana za zaščito v okviru evropske mreže Natura 2000.

Novice iz zatoka

Večkrat preložena izvedba očiščevalnih del na levem razbremenilniku Rižane – Ari, ki je še vedno edini sladkovodni dotok v laguno, je bila letos nujna. Skozi desetletja nakopičeni sediment in drugi vodni nanosi so bistveno zmanjševali dotok sladke vode. Dela so se začela v pomladanskem času, vendar so bila z začetkom gnezditve sezone v zatoku prekinjena, ker bi predstavljala prehudo motnjo za živi svet. Po končani gnezditvi je izvajalec del, koprsko podjetje Adriaing d.o.o., nadaljeval in zaključil z odstranjevanjem sedimenta v skladu z naročilom investitorja - Agencije RS za okolje. Dela na terenu je stalno spremljal naravovarstveni nadzornik in sproti usmerjal izvajalce k čimbolj naravi prijaznemu načinu izvedbe. Hkrati je za strokovni nadzor skrbel tudi gradbeni nadzornik, pooblaščen s strani Agencije RS za okolje. Izvedba je bila uradno zaključena s prevzemom del v začetku septembra.

Očiščena struga kaže danes popolnoma drugačno podobo. Po brežinah in nasipu je pognalo trstičje, ki bo naslednjo pomlad ponovno nudilo primerno gnezdišče rakarjem, srpičnim trstnicam, liskam, zelenonogim tukalicam in malim ponirkom. Izvedena dela omogočajo boljši pretok vode, poleg tega pa so bistveno pripomogla k izboljšanju ekoloških pogojev v strugi Are, ki so bili predvsem na ustju zelo slabi.

foto: Brane Koren
Naravi prijazen način košnje v rezervatu.

V avgustu je bila v celoti pokošena Bertoška bonifika. Gnezditve na travnikih je bila takrat že končana, življenja pa kljub temu še veliko. Da med košnjo ne bi fizično poškodovali posameznih osebkov, smo se domislili posebnega sistema, ki je omogočal pravočasen umik mladih fazanov in drugih živali, predvsem zajcev. Na sprednjo stran traktorja smo namestili štirimetrske drogove in jih opremili z visečimi verigami, ki so daleč pred strojem odganjale živali. Sistem se je izkazal kot izredno učinkovit, saj so se živali lahko pravočasno umaknile v višjo vegetacijo ob robovih jarkov. Košnjo je izvedel kmet iz okolice rezervata, ki je pokošeno travo odpeljal in uporabil za krmo. Odstranjevanje biomase z območja je nujno za boljše uspevanje zelenih združb vlažnih in močvirnih travnikov v prihodnje. S tem namenom je bilo območje ponovno v celoti pokošeno v sredini novembra 2003.

Letos je bil vzpostavljen stalni sistem merjenja nivoja vode v laguni Škocjanskega zatoka. Spomladi je izvajalec, koprsko podjetje Harpha Sea, d.o.o., razvil in ob pomoči upravljalca na ključne lokacije v laguni vgradil tri merilce vodne gladine. V avgustu so bili merilci nivojev vodne gladine dokončno umerjeni in opremljeni tudi s GSM karticami, ki podatke pošiljajo neposredno na strežnik.

foto: Borut Mozetič

Z namestitvijo treh naprav za merjenje nivojev vodne gladine v laguni je bil vzpostavljen stalni hidrološki monitoring, ki je izjemnega pomena za načrtovanje ureditve in prihodnje delovanje lagune.

V skladu s Programom varstva in razvoja naravnega rezervata Škocjanski zatok je bil v rezervatu tudi v letu 2003 izveden redni monitoring kakovosti vode, ki ga je izvajal Zavod za zdravstveno varstvo Koper. Pri odvzemu vzorcev na težje dostopnih mestih, predvsem sredi lagune, smo predstavniki upravljalca strokovnjakom Zavoda nudili vso potrebno pomoč.

Vse zgoraj opisane aktivnosti so del projekta Renaturacija in ohranjanje habitatov in vrst v naravnem rezervatu Škocjanski zatok, ki ga sofinancirajo Evropska skupnost iz finančnega instrumenta LIFE III Narava, projektni partner Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, Luka Koper d.d. in DOPPS.

Kot smo že poročali v četrti številki biltena, smo letos v zatoku postavili dva začasna objekta, in sicer zastor za opazovanje ptic in gradbeno barako. Oba sta se izkazala kot zelo uporabna – zastor omogoča obiskovalcem nemoteno opazovanje ptic v laguni, ne da jih pri tem motili, gradbena baraka pa služi kot večnamenski prostor. Proračunska sredstva za postavitev obeh objektov je zagotovila Agencija RS za okolje.

foto: Borut Mozetič

Začasni objekt – gradbena baraka služi kot večnamenski prostor: skladišče, prostor za sestanke na terenu in zavetje ob slabem vremenu.

Izkušnje štejejo

In kako napreduje zaključna faza načrtovanja renaturacije in upravljanja rezervata? Inštitut RS za vode končuje z izdelavo izvedbene dokumentacije za celotno območje rezervata, ki mu bo sledilo pridobivanje soglasij in gradbenega dovoljenja. Potrebna sredstva zagotavlja Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, ki skupaj z Agencijo RS za okolje vodi vse postopke. Potek izdelave dokumentacije skupaj spremljamo na rednih koordinacijskih sestankih s predstavniki Inštituta RS za vode.

Hkrati v okviru projekta Renaturacija in ohranjanje habitatov in vrst v naravnem rezervatu Škocjanski zatok na DOPPS-u končujemo pripravo Načrta upravljanja rezervata za obdobje 2004-2008. Natančno planiranje za petletno obdobje je zahtevna naloga in ker smo se je lotili prvič, so nam na pomoč priskočili izkušeni partnerji iz svetovne ornitološke zveze BirdLife International, in sicer predstavnika škotskega RSPB – dr. Dave Beaumont in dr. Neil Cowie. Na interni delavnici, ki je potekala od 1. do 5. avgusta v začasni informacijski pisarni rezervata v

foto: Neil Cowie

V začetni fazi priprave načrta upravljanja so nam na pomoč priskočili partnerji iz zveze BirdLife in upravljavci bližnjih zavarovanih območij.

Kopru, smo spoznali metodologijo, ki jo je za pripravo načrtov upravljanja razvil RSPB in številne primere ter pripravili del načrta. Sproti smo razjasnili tudi marsikatero upravljalsko vprašanje ter dobili sveže ideje in rešitve za upravljanje mokrišč. Na delavnici so sodelovali tudi predstavniki Deželnega naravnega rezervata na izlivu Soče v sosednji Italiji in krajinskega parka Sečoveljske soline.

Zdaj pa k drugačnim izkušnjam. Pozitivne izkušnje v naravi si v naravnem rezervatu Škocjanski zatok že vrsto let nabirajo osnovnošolci iz koprskih in okoliških osnovnih šol. Letos smo se poleg številnih predavanj in izletov v rezervat še posebej posvetili naravoslovnemu izobraževanju in izvedli kar 11 naravoslovnih dni. Vse je spremljalo uvodno predavanje o Škocjanskem zatoku, njegovi preteklosti in prihodnosti ter predvsem predstavitvi bogate favne in flore in pomena mediteranskih mokrišč. Skupine, ki smo jih popeljali v rezervat, so bile zelo različne: od malčkov iz koprskih vrtec do študentov podiplomskega študija varstva naravne dediščine z Ljubljanske Biotehniške fakultete in učiteljic biologije z Obale. Največ je bilo seveda koprskih osnovnošolcev. Njihova mnenja na učnih listih, ki so objavljena tudi na spletni strani, nam dajejo upanje za boljšo prihodnost slovenskega varstva narave.

foto: Borut Mozetič

Učiteljice obalnih šol na naravoslovnem izobraževanju v zatoku.

Tokrat smo za oceno naravoslovnih dni povprašali učiteljice, ki imajo s podobnimi izobraževalnimi aktivnostmi veliko izkušenj. Takole so povedale:

Alenka Rihter Dakič, OŠ Janko Premrl Vojko Koper: »Med učenci je ta naravoslovni dan priljubljen, ker pridobljeno teoretično znanje podkrepijo s konkretnim opazovanjem, zaznavanjem. Seznanijo se z enkratnim naravnim rezervatom in sami z izvirnimi rešitvami poskušajo iskati rešitve za nadaljnje ohranjanje ter oživiljanje Škocjanskega zatoka.«

Zdenka Marčič, mentor naravoslovnih dejavnosti na OŠ Šmarje pri Kopru: »Obisk Škocjanskega zatoka je približal osmošolcem »naš koprski čudež narave«, saj so pod strokovnim vodstvom dveh ornitologov in s profesionalno opremo lahko opazovali najbolj skrite ptičje prebivalce mokrišča. Po predhodnemu prikazu diapozitivov na šoli so dobili učenci izčrpne odgovore na vsa vprašanja. Sedaj so tudi oni nosilci dela odgovornosti za ohranitev narave.«

foto: Andreja Ramšak

Z ureditvijo močvirja na bonifiki bomo ustvarili primerne pogoje za gnezdenje polojnika. Upamo, da boste obiskovalci rezervata to lepo ptico že kmalu lahko opazovali!

Tamara Bibalo, učiteljica 3. razreda OŠ Pinka Tomažiča Koper:

»Z učenci 3. razreda že tretje leto obiskujemo zatok. Čutiti, slišati, doživeti Škocjanski zatok kot naravni rezervat je edinstveno doživetje, ki ga lahko doživijo učenci vseh starosti pod strokovnim vodstvom. Imeti možnost občudovati rastlinstvo in živalstvo tega enkratnega življenjskega prostora je priložnost za razvijanje pozitivnega odnosa do narave. Zato moramo rezervat ohraniti, ga spoznavati in se na njem učiti, ker ga bomo le tako spoštovali.«

Mreža ADRIAWET je spet zaživela

Na podlagi dolgoletnega sodelovanja z upravljavci Deželnega naravnega rezervata na izlivu Soče se nam je že pred leti porodila ideja, da bi lahko sodelovanje razširili na upravjalce vseh mokrišč v severnem Jadranu, torej iz Italije, Slovenije in Hrvaške. Tako smo na delavnici, ki je bila aprila 2002 v Bertokih, ustanovili neformalno mrežo upravjalcev severno-jadranskih mokrišč. Poimenovali smo jo kar ADRIAWET (iz angl. Adriatic Wetlands – jadranska mokrišča), saj se v njej povezujemo in izmenjujemo izkušnje ljudi, ki skrbimo za ohranjanje mokrišč v skupnem severno-jadranskem prostoru. Poleg izmenjave izkušenj smo mrežo ustanovili z namenom skupne promocije mokrišč in izvedbe skupnih projektov za varstvo teh ogroženih življenjskih okolij v prihodnje.

foto: Borut Mozetič

Na drugi delavnici Adriawet v novem informacijskem centru Deželnega naravnega rezervata na izlivu Soče.

foto: Borut Mozetič

Taki in drugačni upravjalci.

Letošnjo dvodnevno delavnico smo izvedli v začetku novembra v naravnem rezervatu na izlivu Soče v skupni organizaciji upravjalcev rezervata in DOPPS-a. Na njej smo izmenjevali izkušnje predstavniki upravljalških in sorodnih organizacij od izliva Pada, prek Beneških lagun in furlanskih mokrišč do Škocjanskega zatoka, Sečoveljskih solin in Cerknškega jezera. Glavni temi sta bili priprava načrtov upravljanja in delo z obiskovalci, spoznali pa smo tudi nekaj potekajočih LIFE projektov in rezultate monitoringov ptic v različnih območjih. Delavnico so s svojimi izkušnjami o upravljanju mokrišč, delu z obiskovalci in okoljski vzgoji obogatili tudi predstavniki angleške nevladne organizacije Wildfowl & Wetlands Trust, ki v Veliki Britaniji upravljajo z devetimi mokrišči. Upravjalci Škocjanskega zatoka smo se veliko naučili iz zanimive predstavitve območja London Wetland Center, ki se nahaja sredi Londona, torej v še bolj urbanem okolju kot Škocjanski zatok. Kljub obsežnemu uradnemu programu se je dovolj časa našlo tudi za neformalne pogovore in izmenjavo izkušenj, navezavo novih prijateljev in ekskurzijo po izlivnem delu najlepše slovenske reke.

Bilten izdaja upravljalec naravnega rezervata Škocjanski zatok:

Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS - BirdLife Slovenia), p.p. 2722, 1001 Ljubljana, tel.: 01/ 544 1230, fax: 01/ 544 1235, e-pošta: dopps@dopps-drustvo.si

ki vodi tudi začasni informacijski center v Kopru na naslovu:

Staničev trg 16, 6000 Koper, tel.: 05/ 626 0370, fax: 05/ 626 0369

e-pošta: skocjanski@skocjanski-zatok.org, borut.mozetic@dopps-drustvo.si, natasa.salaja@dopps-drustvo.si

in na spletni strani: <http://www.skocjanski-zatok.org>

uradne ure:

- dopoldne: ob ponedeljkih, sredah in četrtek med 10. in 12. uro,
- popoldne: ob sredah med 15. in 17. uro.

Na zgornjih naslovih lahko naročite brezplačni izvod biltena in dobite dodatne informacije o rezervatu.

Besedilo: Borut Mozetič, Nataša Šalaja;

Pregled: Člani DOPPS-ovega Sveta za Škocjanski zatok

Priprava tiska: Fotolito Dolenc d.o.o.; **Tisk:** MS Grafika, **Naklada:** 14.000 izvodov.

generalni sponzor DOPPS

ŽIVLJENJE NISO LE BESEDE
WWW.MOBITEL.SI

Bilten izdajamo v okviru projekta LIFE00NAT/SLO/7226 s pomočjo finančnega instrumenta Evropske skupnosti - LIFE, Ministrstva za okolje, energijo in prostor in Luke Koper d.d..

DOPPS, december 2003.